

ՀՀ ԱՐԱԳԱԾՈՆՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Աշտարակ

Տարածաշրջանները՝
Աշտարակ
Ապարան
Արագած
Թալին

Քաղաքները՝
Աշտարակ
Ապարան
Թալին

Տարածքը	2 756 քառ. կմ
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, %	9.3
Համայնքներ, 2020թ. տարեկգրի դրությամբ	72
Քաղաքներ	3
Գյուղեր	117
Բնակչության թվաքանակը 2020թ. տարեկգրի դրությամբ	124.7 հազ. մարդ
<i>այդ թվում՝</i>	
քաղաքային	26.8 հազ. մարդ
գյուղական	97.9 հազ. մարդ
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2019 թ.,%	4.2
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2019թ.,%	21.5
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	218 086.7 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	53 955.4 հա

Արագածոտնի մարզի տարածքով են անցնում հանրապետական նշանակություն ունեցող 3 ավտոխճուղիները՝ Երևան – Աշտարակ – Թալին – Գյումրի, Երևան – Աշտարակ – Սպիտակ և Երևան – Արմավիր – Քարակերտ – Գյումրի: Մարզի տարածքը հատում է նաև Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր երկաթուղին (միայն արևմտյան հատվածով և մարզի տնտեսական զարգացման վրա էական ազդեցություն չի թողնում):

Մարզում են գտնվում Բյուրականի նշանավոր աստղադիտարանը, Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի, ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտները:

2019թ.-ին ՀՀ Արագածոտնի մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 2.2%,
- գյուղատնտեսություն՝ 9.3%,
- շինարարություն՝ 3.0%,
- մանրածախ առևտուր՝ 1.5%,
- ծառայություններ՝ 0.7%:

Մարզի տնտեսության հիմքն արդյունաբերությունը և գյուղատնտեսությունն են:

Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է սննդամթերքի և խմիչքների, թանկարժեք իրերի արտադրության ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում:

Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են ինչպես բուսաբուծության (հացահատիկ, կարտոֆիլ, բազմամյա տնկարկներ, կերային մշակաբույսեր), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես, հացահատիկային մշակաբույսերի արտադրության) և անասնաբուծության մեջ:

Բեռնաառևտրափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Մարզկենտրոն Աշտարակ քաղաքը (2020թ. տարեսկզբի դրությամբ՝ 16.8 հազ. մարդ) գտնվում է Քասախ գետի ափին, Երևանից 19 կմ հյուսիս-արևմուտք: Քաղաքը հանդիսանում է Երևան-Գյումրի, Երևան-Սպիտակ ճանապարհների հանգույցը:

Աշտարակ-Ապարան ճանապարհին կառուցվել է 33մ բարձրություն ունեցող խաչ, որը բաղկացած է 1 719 հատ խաչերից: Փոքր խաչերը խորհրդանշում են հայ ազգի քրիստոնեության ընդունման 1 719-ամյակը (ամեն տարի մեծ խաչին ավելանում է ևս 1 փոքր խաչ):

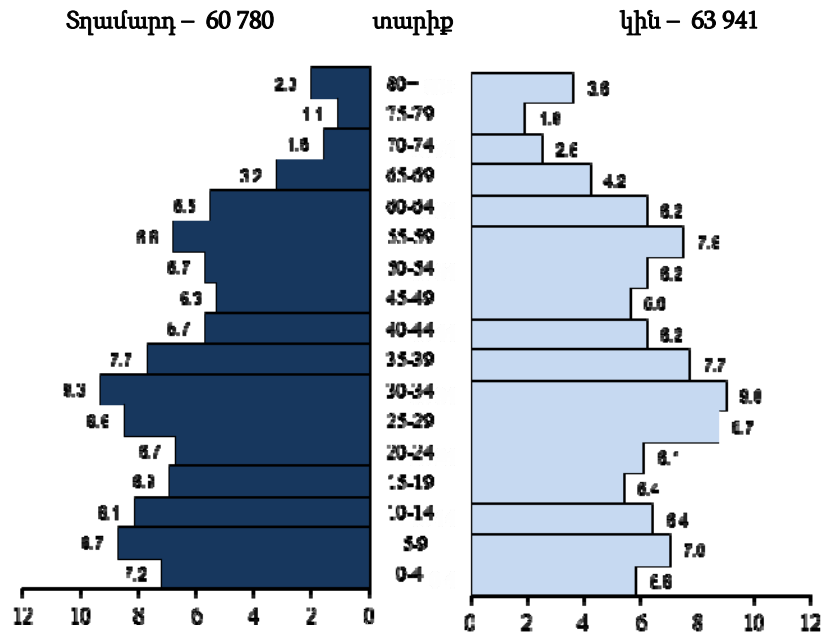
Քաղաքը զարգացել է որպես Երևան քաղաքի արբանյակ քաղաք: Այն մարզի վարչաքաղաքական, տնտեսական, գիտական ու կրթամշակութային կենտրոնն է: Աշտարակ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունն է:

Ապարան քաղաքը (2020թ. տարեսկզբի դրությամբ 5.9 հազ. մարդ) մարզում մեծությամբ և նշանակությամբ երկրորդ քաղաքն է: Գտնվում է Քասախ գետի ափին (Երևանից 60 կմ հեռավորությամբ): Ապարան քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի արտադրությունն է:

Թալին քաղաքը (2020թ. տարեսկզբի դրությամբ՝ 4.1 հազ. մարդ) գտնվում է Արագած լեռան հարավ-արևմտյան լանջին (Երևանից 65 կմ հեռավորությամբ): Քաղաքի տնտեսության հիմքը թանկարժեք իրերի արտադրությունն է:

ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

%

ՄԱՆՐԱԾԱՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2015	2016	2017	2018	2019
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	562	598	601	622	781
<i>այդ թվում՝</i>					
խանութներ	250	285	299	321	480
կրպակներ	251	251	241	241	241
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	2	2	2	1
սպառողական ապրանքների շուկաներ	2	2	2	2	2
առևտրի այլ օբյեկտներ	57	58	57	56	57

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2015	2016	2017	2018	2019
Պետական նախադպրոցական	23	28	30	30	32
Պետական հանրակրթական	122	122	122	121	120
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	10	10	10	12	12
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	2	2	2	3	3
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
Աշտարակ	16 777
Ապարան	5 944
Թալին	4 072

¹Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է Հայաստանի Հանրապետության 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

ԳՑՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Աշտարակի տարածաշրջան		
1	Ազարակ	2 062
2	Աղձք	1 887
3	Անտառուտ	408
4	Ավան	949
5	Խնուսիկ	2
6	Արագածոտն	1 246
7	Արտաշավան	720
8	Լուսաղբյուր	1
9	Նիգատուն	-
10	Արուճ	1 251
11	Բազմաղբյուր	1 002
12	Բյուրական	4 720
13	Դպրևանք	47
14	Լեռնարոտ	383
15	Կարբի	4 584
16	Կոշ	3 437
17	Կարին	559
18	Ղազարավան	636
19	Մուղնի	1 160
20	Նոր Ամանոս	836
21	Նոր Եղեպիա	1 410
22	Շամիրամ	2 047
23	Ոսկեհատ	1 072
24	Ոսկեվազ	4 457
25	Սաղմոսավան	252
26	Սասունիկ	3 022
27	Վերին Սասունիկ	95
28	Տեղեր	193
29	Ուշի	1 720
30	Ուջան	3 345
31	Փարպի	2 416
32	Օհանավան	2 570
33	Օշական	5 950
34	Օրգով	435
Ապարանի տարածաշրջան		
1	Արագած	3 906
2	Արայի	610
3	Ափնագյուղ	628
4	Եղիպատրուշ	734

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 954 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության (ճշգրտված՝ տ/տ կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով) վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2020թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +10.8%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
5	Երևջատափ	586
6	Թթուջուր	357
7	Լուսազյուղ	869
8	Ծաղկաշեն	418
9	Կայք	602
10	Հարթավան	1 005
11	Ջորագլուխ	241
12	Նիգավան	712
13	Շենավան	1 804
14	Շողակն	165
15	Չքնաղ	259
16	Ջրամբար	134
17	Սարալանջ	231
18	Վարդենիս	742
19	Վարդենուտ	1 016
20	Քուչակ	2 191
Արագածի տարածաշրջան		
1	Ալագյազ	572
2	Ավշեն	437
3	Բերքառատ	1 010
4	Գեղադիր	648
5	Գեղաձոր	1 282
6	Գեղարոտ	570
7	Լեռնապար	521
8	Ծաղկահովիտ	2 115
9	Ծիլբար	586
10	Կանիաշիր	438
11	Հնաբերդ	2 310
12	Ճարճակիս	394
13	Մելիք գյուղ	1 254
14	Միջնատուն	197
15	Միրաք	135
16	Նորաշեն	1 286
17	Շենկանի	296
18	Ջամշլու	293
19	Ռյա թագա	693
20	Սաղունց	233
21	Սիփան	316
22	Վարդաբլուր	411
Թալինի տարածաշրջան		
1	Ագարակավան	1 065
2	Ակունք	596
3	Աշնակ	1 379
4	Արագածավան	6 220
5	Արտենի	3 753
6	Արևուտ (նախկինում՝ Բառոժ)	104
7	Գառնահովիտ	395
8	Գետափ	159
9	Դաշտաղեմ	627

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
10	Դավթաշեն	759
11	Դղմասար	158
12	Դիան	131
13	Եղնիկ	478
14	Զարինջա	640
15	Զովասար	529
16	Թաթուլ	1 018
17	Թիկ	163
18	Իրինդ	901
19	Լուսակն	238
20	Ծաղկասար	81
21	Կայծաղբլուր	1 236
22	Կանչ	135
23	Կարմրաշեն	562
24	Կաքավաձոր	1 216
25	Հակո	197
26	Հացաշեն	344
27	Զորագյուղ	6
28	Մաստարա	2 682
29	Մեծաձոր	56
30	Ներքին Բազմաբերդ	1 621
31	Ներքին Մասնաշեն	1 157
32	Նոր Արթիկ	543
33	Շղարշիկ	566
34	Ոսկեթաս	516
35	Պարտիզակ	366
36	Սորիկ	137
37	Սուսեր	367
38	Վերին Բազմաբերդ	481
39	Վերին Մասնաշեն	457
40	Ցամաքասար	456
41	Օթևան	247

**ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2019թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 121	4 879
Ծնվածներ, մարդ	115	51	64
Մահացածներ, մարդ	93	45	48
Ամուսնություններ	48	X	X
Ամուսնալուծություններ	10	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	46.1	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	212	108	104
հանրակրթական	1 440	664	776
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	125	76	48
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	18	4	14
միջին մասնագիտական	4	1	3
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	27 950
Մարզիկներ, մարդ	59	4	55
Զբաղվածներ, մարդ	2 306	936	1 370
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	23	8	15
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	2	0.0	2
գիտության թեկնածուներ	5	1	4
ուսուցիչներ	170	141	29
բժիշկներ	19
միջին բուժանձնակազմ	44
Գործազուրկներ, մարդ	208	71	137
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 494	876	618
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	404	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	17 957
թատրոն	-	-	-
համերգ	-	-	-
թանգարան	879
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	61	X	X
այդ թվում՝ նշ մեծ ծանրության	30	X	X
միջին ծանրության	24	X	X
ծանր	7	X	X
առանձնապես ծանր	1	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: